

per tant poc propens per sortir en literatura seriosa i per ser recollit pels lexicògrafs

Però fóra quasi incompreensible l'absurd suggeriment del diccionari *AlcM* que una paraula així sigui manllevada del castellà, si no fos per l'esperit sovint provincial dels autors d'aquesta obra, pel pecat imperdonable de no ser mot usual a Menorca, i per llur cànvida fe en la importància de la data documentada: no tem que en castellà la documentació de la forma en *-co* és encara més recent; i que no sols fóra de capital inverseduccionista el manlleu d'un adjectiu d'aqueix to tan afectiu i íntim, sinó que és absolutament inconcebible pel fet que en la suposada llengua dadora no s'ha usat mai com a adjectiu ni consta usat com a nom d'aliment en la pretesa llengua receptora.

Altament no en tenim dades fins als prosistes de la Renaix: «Que 'n fem poc de paper los serenos, avuy en dia. --- Sabeu per què servim nosaltres? Per fer por a la quitxalla *rebeca* Quan totes les criatures del barri ens hi deuen lo que són --- qu'havem fet la principal diligència anant a cercar a deshora a la Sra Ignasió --- y encara per fer-les callar els hi diuen: mira que crido al sereno! y --- callan al acte ---», EmVilanova (*Esc. Barcelon*, 228) «Obri la boca 'l bo del passamaner y --- comensà son brindis --- aforismes pescats al vol y embastats sens conexió --- fins que travant-se-li la llengua al rompre un mot que no se li acudia, ab aquell estorb dels tartamuts quan se topan ab una consonant *rebeca*, arrodonit 'ls trinquis ab un --- Ben vingut ---»; i de nou «se li manifestava a estones ab un singloteig *rebeco* ---» (variant segurament deguda només al fet que el corrector d'impremta ho trobava així en el Lab.), Pons Mass. (*L'Auca de la Pepa*, 149, 266).

«L'alzina dels soleis, fins al frescal faig de les obagues i l'airós pi de les altures, que formant onades de vegetació --- escalaven fins els espadats, per mica que en sos relleixos y revirons pogués arrapar-s'hi la jonça o clavar-hi l'urpa el *rebec* alzinall, anque fos llençant ses branques a l'abim», MrnVayreda (*Puny* 3, 4, 18 (24)).

Però també els mallorquins: «Deixa m'hi beure a doll en tes frescals fontanes, / on vagin, a sol post, les núbils jovençanes / esperant l'hora qui vindrà / les qui seran un jorn idíl·liques figures, / *rebeques*, patriarcals, de cimbrejants cintures / i ulls absorts en l'estel del més enllà», GALomar (*La Ciutat Futura*, v. 47) pensa aquí el poeta en les seves «indòmites gentades» (v. 11)? o en la Rebeca bíblica? Potser és en aquesta. Però no hi ha dubte en el seu irreconciliable i pedestre negador insular: «sa nina no era gens *rebeca* y feya sempre allò que sa mare volia» (AMAlcover, *Contarelles*, p. 6).

En el verb l'ús tortosí es deu prolongar fins al Sud: «*rebecar* les figures i bacores 'esdevenir extremament madures i pansir-se': *menja't les que es rebequen, que són les més dolces*»; i en el part no solament hi ha «figures i bacores *rebecades*» sinó també «*rebecat*: sense sentit», EnrValor (c. 1950); i *AlcM* el cita de Mrt-Martinez, el folklorista d'Altea

Fora del domini català, aquest adjectiu i verb només tenen ús en uns pocs dominis veïns, i menys amb caràcter nominal que verbal. Existeix en una part del domini gascò: «*arrebèc, -que*: impertinent», *rebèc. récalcitrant*» (amb *rebecous* i *rebequuu*), i el verb *rebecà-s* «se rebéquer», «*rebecade. riposte impertinent*», Palay; però és mot no gaire estès en aquell domini, car Lespy-R. neguen que hi hagi res d'això en bearnès, i tampoc no és aranès (Corom) ni el recullen Dupleich, Moureau ni Doujat-Visner. Sí que, en canvi, trobem el verb en el Roergue *se rebequà* «se quereller, se prendre de bec» (Vayssier), i en el Baix Llenguadoc «*rebècà intr. répliquer avec insistance*» (Mâzuc); i l'usava el mateix Mistral en els seus grans poemes: «se mouir cor pèco / tau que l'esclau que *se rebèco* / ---» (trad. «l'esclave impertinent», *Calendau* IV, 67 6).

Fou segurament des d'aquest ús de la França del Sud, de tanta càrrega afectiva (i que en part ja pogué tenir una arrencada des d'un costat o l'altre dels Pirineus) que el mot obtingué vasta expansió romànica, car és certament, com de molts occitanismes, que ja el trobem en Rabelais: «incontinent que un harnays sent les aulx, la rouille lui mangeüe le foye, et puis l'on ne faict que *rebecquer* torty colli, fleuretant le dormir après le disner», *Pantagruel* (cap. 12, ed Plattard, p. 63) No ha mancat alguna propagació fins en patuesos d'Oïl: Mouzonais *se rebéquer* «répliquer, répondre prestement, se révolter en paroles» (Goffart, *Rev. de Champagne et de Brie* 1898, 264); d'on, per joc de paraules amb el nom bíblic, *Rebecca* f. «bavarde, répliqueuse, qui n'écoute pas les remontrances sans répondre»: de fet això ho trobem ja en versos del gran Villon: «Au grant jugement / tu rendras compte et *reliqua*: / il faut garder le *rebeca*!» (*Songe doré de la Pucelle*).

En efecte és segur que en sobreceixir del seu solar patri cat. i ibero-pirenaic, el mot caigué sota els raigs de dues combinacions en creixent: per una part amb el nom de la donzella bíblica, i per altra part, amb els derivats de *bec*. Però voler-hi veure una simple derivació de *bec*, fóra una explicació ben poc satisfactòria des del punt de vista semàntic, i sense cap suport analògic en l'aspecte de la formació de mots: hi ha evident extravasació dels mots ibero-romànics, si bé contaminats per *bec* i *Rebeca* en llur ardidada marxa cap al Nord i el Nordest.

Car també va passar els Alps: milan. *rebècà* 'referse, reprendre forces' (REW, s. v. *beccus*), venec. *rebecarse* «stizzirsi», «incollerire», *reb- o ribeccarse* «mordere con parole colui che abbia voluto mordere altrui» (Boerio), Capodístria *rebecarse* id. i també «rimettersi in equilibrio mentre si sta per cadere» (Mussafia, *Wiener Sitzber.* CIV, 67).

Tornant, però, al nostre *rebec* és evident que no podem admetre una derivació de *BEC*: 1.ª perquè a penes hi ha testimonis del verb *rebecar* en la nostra llengua (els pocs i amb llur sentit secundari suggereixen una creació aviat oblidada i de feble vitalitat), com tampoc no existeix el simple *béquer en francès, no tem-ho bé. 2.ª perquè la è oberta del català oriental